

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ІГРОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка ІІМ курсу 212 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної програми
Дошкільна освіта
Коломоєц Надія Геннадіївна
Керівник доцентка Денисенко В.В.
Рецензент директорка дошкільного
навчального закладу-центру розвитку
дитини №20 «Пірамідка» Херсонської
міської ради
Маценко Т.М.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Аналіз основних дефініцій дослідження естетичного виховання.....	6
1.2. Особливості реалізації завдань естетичного виховання дошкільників	12
РОЗДІЛ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	23
.....	
2.1. Роль ігрової театралізованої діяльності в естетичному розвитку особистості дошкільника	23
.....	
2.2. Експериментальне дослідження впровадження педагогічних умов естетичного виховання в практику роботи закладів дошкільної освіти	30
.....	
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	49
ДОДАТОК А. Текст казки «Заяча хатинка».....	49
.....	
ДОДАТОК Б. Сценарій заходу до свята осені в дитячому садку	61
...	
ДОДАТОК В. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	

.....

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена роллю естетичного виховання у дошкільному віці. Сучасний плин життя та його насиченість подіями, технологічність, зменшення «живого» спілкування несуть за собою знецінення почуття прекрасного у дорослих та у дітей. Ефективне сприйняття прекрасного у природі, мистецтві, спілкуванні, оточенні є завданням естетичного виховання, основи якого мають бути закладені в дошкільному віці.

Естетичне виховання є цілеспрямованим процесом формування дитини дошкільного віку як творчої особистості, здатної сприймати, відчувати, створювати прекрасне.

У роботі з дітьми-дошкільниками надзвичайно важливо розвивати сприйняття прекрасного, естетичні почуття; залучати дітей до діяльності; бачити та творити прекрасне у побуті, природі, відносинах людей; формувати підґрунтя естетичного смаку, здатність самостійно оцінювати твори мистецтва і явища; розвивати художньо-творчі здібності.

В естетичному вихованні головним засобом виступає мистецтво, а умовою – художня діяльність дітей дошкільного віку, організована вихователем або самими дошкільнятами. Один із видів мистецтва – театральне, яке синтезує в собі літературу, музичне, образотворче та інші види. Театралізована діяльність дошкільників поєднує гру та цілеспрямоване виховання, дозволяє дитині не лише спостерігати мистецтво, оцінювати та відчувати, а й виступати в ролі творця-актора.

Дослідженнями проблематики естетичного виховання займалися вітчизняні та зарубіжні педагоги, психологи Д.Н. Джон, Б.Т. Лихачов, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, В.Н. Шацький та ін. Однак, роль засобів театралізованої ігрової діяльності в естетичному вихованні дошкільників в сучасних умовах потребує вдосконалення та вивчення.

Це зумовило вибір теми дослідження «Педагогічні умови естетичного виховання дошкільників засобами театралізованої ігрової діяльності».

Мета дослідження: визначити педагогічні умови естетичного виховання дошкільників засобами театралізованої ігрової діяльності та експериментально їх перевірити.

Відповідно до мети необхідно вирішити такі **завдання дослідження:**

- 1) проаналізувати основні дефініції дослідження естетичного виховання;
- 2) визначити особливості реалізації завдань естетичного виховання дошкільників;
- 3) охарактеризувати роль театралізованої ігрової діяльності в естетичному розвитку особистості дошкільника;
- 4) експериментально дослідити ефективність упровадження визначених педагогічних умов естетичного виховання в практику роботи закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – процес естетичного виховання дитини дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови естетичного виховання дошкільників засобами театралізованої ігрової діяльності.

Для реалізації мети кваліфікаційної роботи та вирішення поставлених завдань застосовувалися такі **методи дослідження:** *теоретичні:* аналіз основних дефініцій дослідження естетичного виховання, синтез, класифікація, систематизація, порівняння, прогнозування та узагальнення для визначення особливостей реалізації завдань естетичного виховання дошкільників; ролі ігрової театралізованої діяльності в естетичному розвитку особистості дитини дошкільного віку; *емпіричні:* діагностичні (психолого-педагогічне спостереження); педагогічний експеримент з аналізом здобутих результатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерська кваліфікаційна робота пов'язана з напрямом наукових досліджень кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Удосконалення підготовки кадрового потенціалу початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

Уточнено теоретичний зміст поняття «естетичне виховання»; особливості реалізації завдань естетичного виховання дошкільників;

Обґрунтовано роль засобів театралізованої ігрової діяльності для естетичного виховання дошкільників.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні педагогічних умов естетичного виховання дошкільників засобами театралізованої ігрової діяльності. Результати дослідження можуть бути використані в практичних та теоретичних аспектах професійної діяльності вихователями ЗДО, здобувачами освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, викладачами педагогічних факультетів ЗВО.

Апробація результатів дослідження: положення та результати дослідження було обговорено на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, а також здійснено шляхом їх оприлюднення у збірці студентських наукових праць «Магістерські студії» 2021 року (публікація «Роль ігрової театралізованої діяльності в естетичному розвитку особистості дошкільника»).

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел із 44 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінку.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Аналіз основних дефініцій дослідження естетичного виховання

Поняття естетичного виховання тлумачать як розвиток здатності відчуття, сприйняття та розуміння прекрасного і особливого як в мистецтві, так і в житті (стосунки між людьми, естетичне в природі, побуті, повсякденні), виховання бажання самому брати участь в покращенні та перетворенні навколишнього світу за законами краси, розвиток творчих здібностей та приваблення до художньої діяльності [21].

Мистецтву відводиться особлива роль в естетичному вихованні. Приємний і захоплюючий світ перед дітьми розкриває безліч життєвих явищ та їх соціальний зміст, змушує звернути увагу на навколишній світ, засуджує зло та заохочує до співпереживання. Василь Сухомлинський в своїх працях зазначав, що: «чутливість, сприйнятливність до краси в дитинстві незрівнянно глибші, ніж у пізніші періоди розвитку особистості. Потреба в красі підтверджує моральну красу, породжуючи нетерпимість до всього вульгарного і потворного» [36, с.143]. Також видатний педагог стверджував, що «гра – велике світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається потік уявлень, понять про оточуючий світ» та «гра – іскра, яка запалює вогник допитливості» [36, с.157].

Дитина в грі отримує інформацію не тільки про закони суспільства, про красу людських відносин та оточуючий світ, але й вчиться будувати свої стосунки та свій навколишній світ, а це як відомо, потребує творчої активності особистості (емоційна пам'ять, добре

розвинута увага, мова, уява, логіка та невербальні засоби – жести, міміка), тобто вміння триматися та існувати в суспільстві.

Перед нами постає питання розвитку естетичної культури і естетичне виховання підростаючого покоління. Основою розвитку естетичного виховання особистості є залучення дитини до естетичного досвіду людства та творчої діяльності в процесі спрямування на особистісну орієнтацію суспільства [41].

Вагомого значення набуває формування естетичної культури особистості, осмислення конкретних питань естетичної діяльності і естетичного виховання та базових теоретичних засад.

Василь Сухомлинський також писав, що сприйняття та розуміння прекрасного починається з дитячого віку: «Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його» [36, с.109].

У дошкільному віці дитина робить перші кроки у складний, безмежний і загадковий світ, прагне створити в ньому власний світ дитинства, краси та доброти, який є ніби зменшеною копією реального світу. В свою чергу дорослий допомагає відчувати, знайти та зрозуміти красу мистецтва, а через мистецтво глибше пізнати все, що оточує дошкільника: предмети, природу та духовні надбання людства. Найважливішим завданням естетичного виховання є введення дитини в світ гармонії і краси. Краса облагороджує життя, надихає людину на добрі справи, вона нерозривна з добротою [8].

З душею людини, її працею, поведінкою, зовнішністю, мовою нерозривно пов'язана краса. Творча душа українського народу та людства в цілому, відкриває у дитини почуття прекрасного за допомогою справжніх витворів мистецтва: від колискової пісні, яку співала мама, до більш складних видів мистецтва, якими здатна оволодіти людина протягом свого життя [15,с.267].

З давніх часів в процесі становлення особистості особливе значення займало естетичне виховання. Здатність розуміти, співчувати, сприймати, усвідомлювати та створювати прекрасне – саме ці специфічні прояви духовного життя людини свідчать про її внутрішнє багатство.

Протягом всього життя формується та розвивається естетичне бачення та виховання людини. Але є потреба в усвідомленні, що не всі періоди в житті людини рівноцінні для естетичного розвитку. Багато педагогів, видатних діячів культури та письменників такі як В. Сухомлинський, К. Ушинський, Д. Кабалевський, Л. Толстой, Б. Неменський приділяють особливе значення віку дітей. Особливості дітей дошкільного віку є найбільш сприятливими для формування в них естетичної культури [5, с.232].

У естетико-педагогічному аспекті широко розкрита проблема естетичного виховання у спадщині видатних українських діячів освіти та педагогів О.Водовозової, П.Каптерева, С.Лисенкової, О.Михеєвої, С.Русової, К.Ушинського.

В наукових роботах Ю. Борева, І. Гончарова, В. Ядова висвітлюються філософсько-естетичні аспекти цієї проблематики.

Л. Виготський, Б. Ананьєв, Л. Божович, І. Кон, Б. Теплов розкрили важливі психолого-педагогічні аспекти естетичного виховання.

Відомі естети і педагоги Ю.Борев, Л.Коган, В.Розумний, А.Макаренко, О.Семашко, В.Сухомлинський, В.Шестакова та ін. внесли вагомий внесок у розробку та висвітлення теорії естетичного виховання. В першу чергу вчені розкрили основні поняття, на які спираються при побудові системи естетичного виховання [15, с.17].

В своїх дослідженнях Л. Коваль, В. Передерій, Г. Шевченко, А. Щербо розкривали важливі питання щодо теорії і методики естетичного виховання майбутнього покоління.

Свій вклад в розвиток естетичної культури та питання виховання дітей зробили вітчизняні та зарубіжні митці Д. Генкін, В. Кірсанов, І. Петрова, Ф. Соломонік, які в свою чергу розглянули естетичне виховання з іншого боку, саме як цілеспрямований процес виховання. В своїй теорії описали вправи та завдання, що дають можливість виховати всебічно розвинену особистість, яка може аналізувати та сприймати соціальні та природні події, вміє творити та діяти відповідно до загальнолюдських вподобань, ідеалів краси та гармонії [5].

Відомі вчені Б.Коротяєв, В.Левін, П.Підкасистий, В.Романець, В.Цапок опублікували роботи щодо вирішення проблеми значення творчості в житті дітей старшого дошкільного віку, опрацювали питання, щодо пізнавальної діяльності в естетичному вихованні дошкільників, висловили свої думки щодо закономірності та зв'язку творчої діяльності з відтвореною дійсністю, сформулювали основні методи та принципи формування творчої особи розкрили всі можливі механізми творчості.

Головна роль естетичного виховання направлена на розвиток здатності знаходити дитиною чарівне навколо неї, сприймати прекрасне в мистецтві, на формування естетичних смаків, суджень, почуттів, творчих умінь та навичок, бажання дошкільника бути учасником процесу творення прекрасного у житті та в художній творчості.

На думку Я.Пономарьова, «естетичне виховання – цілеспрямоване та послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток розуміння та сприймання прекрасного у природі, мистецтві, навколишньому середовищі, взаєминах людей, художніх потребах та здатності до художньої творчості». [22, с.112]

Головним методом естетичного розвитку малечі є заохочення до самостійної художньої творчості, у якій дитина розкриває себе як митець, відкриває щось нове для себе, а для дорослих, – нове про себе. Творчість виявляється у виразній передачі художніх творів, їх змісту,

чітке виконання настрою героїв, у створенні власного малюнку чи поробок з пластиліну, та виробів з паперу, що є продуктом особистої творчості малечі, в музичних імпровізаціях де дитина в своїх піснях передає свої емоції та переживання, а дорослий має можливість побачити її ставлення до навколишньої дійсності.

В.Кірсаков писав, що процесом розвитку і становлення особистості, вдосконалення естетичної діяльності та естетичної свідомості особи вважають естетичний розвиток особистості.

Метою естетичного розвитку є формування естетичної культури особистості де є сплав особистісних якостей, які формують критерії власної оцінки прекрасного і потворного, доброго та злого. вияв почуття міри у власної творчості. В залежності від умов виховання та соціального розвитку, взаємодії з творчістю естетична культура особистості постійно видозмінюється, в одних випадках покращується, сягаючи висот та збагачує свої вміння, в інших – збіднюючись та регресуючи [22].

Естетична свідомість, сприйняття, естетичні потреби, естетична діяльність – це ті компоненти, з яких формується естетична культура особистості.

Сукупність знань, власних поглядів, оцінок, суджень, ідей та ідеалів вважають естетичною свідомістю. За основу виділяють естетичне сприймання. Що розкриває в собі процес відокремлення суті явищ та предметі естетичної дійсності, порівняння сприйнятого матеріалу із власними критеріями особистості.

У процесі обдумування навколишнього світу естетичне сприймання предметів та явищ дійсності трансформується в естетичні погляди – думки, судження. Основою ставлення людини до життєвих явищ загалом і мистецьких явищ зокрема, є уявлення про прекрасне і потворне, чарівне та звичайне, захоплююче і байдуже.

Дивлячись на власні естетичні погляди, кожна людина обирає для себе естетичний ідеал. Естетичний ідеал вважають взірцем вдосконаленості прийнятий суспільством, який є прикладом в оцінюванні власної художньо-творчої діяльності та естетичних явищ.

Естетична потреба, почуття, смаки – це ті якості, які виховуються шляхом художньо-творчої роботи, самопізнанням та вихованням, вони на жаль не даються з народження, а є результатом плідної праці [21].

Так, В.Левін зазначає, що внутрішнє бажання в досягненні деяких естетичних цінностей і розвитку певних навичок та умінь уособлюють в собі – естетичну потребу як поняття. Тримаючи за основу головні естетичні почуття, що виникають завдяки взаємодії з людськими талантами та явищами природи, емоціями людини, естетичні потреби переростають в естетичні смаки.

Естетичні смаки – це поняття, що розкриває в собі здатності особистості до самостійного вибору із сукупності всіх естетичних предметів і явищ тих, які найбільше відповідають за поглядами людини та уособлюють її ідеали, пробуджують позитивні почуття в процесі відтворення і сприймання. [12, с.102]

Естетична діяльність є безперервним процесом розвитку та реалізації творчих умінь, навичок, формування здібностей, гармонізації себе та навколишнього світу.

На естетичне виховання можна подивитись з іншої сторони, з прикладу на це як системну, послідовну працю, направлену на ріст і розвиток чуттєвої сфери дитини.

Головне завдання естетичної освіти є процесом вивчення мистецьких знань. Важливим внеском в розвиток особистості є розвиток її вмінь сприймати та оцінити явища естетичної дійсності, наповнювати та збагатити у процесі її роботи свій внутрішній світ, оволодівати законами творчості, привити любов до мистецтва та творити красу [22].

Вже в ранньому періоді потрібно розвивати усі ці якості особистості, які концентруючись на певних напрямках, підбирати методи, засоби і форми відповідно до вікових особливості дитини, опираючись на особливості їх естетичного сприйняття.

Отже, естетичне виховання – розвиток здатності відчуття, сприйняття та розуміння прекрасного і особливого як в мистецтві, так і в житті (стосунки між людьми, естетичне в природі, побуті, повсякденні), виховання бажання самому брати участь в покращенні та перетворенні навколишнього світу за законами краси, розвиток творчих здібностей та приваблення до художньої діяльності. Метою естетичного розвитку є формування естетичної культури особистості, де є сплав особистісних якостей, які формують критерії власної оцінки прекрасного і потворного, доброго та злого. вияв почуття міри у власної творчості. Компонентами естетичної культури є естетична свідомість, сприйняття, естетичні потреби, естетична діяльність. Сукупність знань, власних поглядів, оцінок, суджень, ідей та ідеалів вважають естетичною свідомістю. За основу виділяють естетичне сприймання, що розкриває в собі процес відокремлення суті явищ та предметі естетичної дійсності, порівняння сприйнятого матеріалу із власними критеріями особистості. Естетична діяльність є безперервним процесом розвитку та реалізації творчих умінь, навичок, формування здібностей, гармонізації себе та навколишнього світу. Естетичні смаки – це поняття, що розкриває в собі здатності особистості до самостійного вибору із сукупності всіх естетичних предметів і явищ тих, які найбільше відповідають за поглядами людини та уособлюють її ідеали, пробуджують позитивні почуття в процесі відтворення і сприймання.

1.2 Особливості реалізації завдань естетичного виховання дошкільників

Характерною діяльністю, за час якої у дошкільнят може сформуватись можливість пізнавати світ з іншої сторони, побачити прекрасне навколо – це і є естетичне сприйняття.

Внаслідок художнього сприйняття навколишньої дійсності дитина дошкільного віку пізнає себе та навколишній світ, свої стосунки з природою, висвітлюючи художні образи за допомогою емоційного ототожнення. На основі цього регенерується пізнання дійсності за допомогою різних видів мистецтва і формується художнє сприйняття [8].

Художнє сприйняття має суспільну цінність та ідеально поєднує в собі особливості бачення певного народу та культури. Суттєве завдання естетичного виховання полягає в тому, щоб спрямовувати дітей на пізнання й усвідомлення особливостей.

Для реалізації свого художнього потенціалу, до якого поступово готують дітей починаючи з дошкільної ланки використовують певні вправи «І добре, і погано», «Протилежності», «Чомучка» та інші.

Проблеми естетичного виховання дошкільнят віддзеркалюються в завданнях виховання, а також у різносторонності процесу формування особистості дошкільника [11].

Естетичне сприймання дійсності ґрунтується на чуттєвому аспекті сприйняття речей – їх кольорі, звуці, формі, що зумовлює необхідність розвитку сенсорики дитини дошкільного віку. Естетичне сприймання можливе лише за умови емоційної реакції до того, що сприймає дошкільник. За умови правильного педагогічного впливу всі види мистецтва, навколишнє середовище та побут є чинниками формування естетичного ставлення до дійсності.

Складовими естетичного ставлення дошкільника до мистецтва є здатності:

- емоційно переживати;
- активно засвоювати художній досвід, навчатись;

— використовувати спеціальні художні та творчі здібності.

Виховуючи у дошкільників уміння сприймати красу і емоційно відгукуватися про неї, вихователь поступово навчає їх розуміти, оцінювати мистецтво, формувати естетичні судження та уявлення. Формування елементарної естетичної свідомості в дітей дошкільного віку відбувається в процесі ознайомлення з еталонами визначення прекрасного і потворного (як в мистецтві, так і в житті). Вихователь допомагає дошкільнятам опанувати й усвідомити сенсорні еталони, які знадобляться для формування емоційної оцінки (радості, смутку, горя, подиву), знання щодо жанрів та видів мистецтва, особливості їх засобів вираження, знання про авторів мистецтва (музикантів, акторів, скульпторів, художників та ін.), а також з'ясувати сутність естетичної оцінки (гарне / негарне, потворне або смішне) [11].

Засвоєння дітьми естетичної діяльності – завдання, взаємопов'язане з розвитком естетичного сприйняття, формуванням базових умінь та навичок художньої діяльності у ролі виконавця, бачення та створення прекрасного у побуті, відносинах з оточуючими людьми, ставлення до самого себе. У молодшому дошкільному віці естетичне сприймання дітей постає в якості емоційного інтересу до естетичних властивостей певних об'єктів. Для процесу емоційного сприймання, включення компонента пізнавальної діяльності, естетичних суджень вихователь спирається на пізнавальну сферу, передусім сенсоріку дитини, вправляє її в доборі різних критеріїв оцінювання естетичності конкретного об'єкта [8].

Важливим завданням є розвиток загальних й спеціальних художньо-творчих здібностей дошкільників. Мистецькі успіхи дитини у майбутньому залежать від того, коли та наскільки правильно будуть помічені у дошкільника творчі, мистецькі здібності. Творчість дошкільника виявляється у розвитку здатності до створення ідеї

(задуму) та його реалізації, в умінні поєднувати власні знання, уявлення, у щире передавання думок, почуттів, переживань [8].

Але виявлення на ранніх етапах життя творчих здібностей ще не є передумовою досягнення особистістю в майбутньому висот митця у мистецтві. Результат залежить від вихователя, від таланту вчителя. Процес естетичного пізнання та творча діяльність позитивно впливають на психічні процеси (уяву, пам'ять та мислення), та у результаті - на розвиток музичного слуху, зорової та слухової пам'яті.

Естетичне виховання тісно пов'язане з іншими видами виховання:

Естетичне виховання об'єднують з моральним багато факторів: основа на почуттях та переживаннях (як позитивних, так і негативних). Саме тому ми використовуємо категорії естетики під час суджень про поведінку інших людей – «гарний вчинок». Під час творчої діяльності дошкільнята вчать ставити цілі та шукати шлях їх досягнення, навчаються цілеспрямованості, витримці. Мистецтво є засобом взаєморозуміння та комунікації, співпраці дошкільнят в спільній діяльності [11].

Фізичне виховання також має спільне підґрунтя з естетичним: відчуття ритму, координованих дій, краси рухів навчають дошкільника відчувати власне тіло, мотивують бути спритним, здоровим, сильним. Під час суджень про фізичний розвиток та стан здоров'я ми користуємося такими естетичними категоріями: для того, щоб бути красивим, необхідно бути здоровим, охайним та ін., спорт дозволяє гарним, підтягнутим, спритним.

Естетичне виховання також пов'язане з особистісними характеристиками людини: з креативністю, ініціативністю, здатністю створювати власні ідеї, працювати в команді, дивитись на довколишній світ з власної точки зору.

У ранньому та молодшому дошкільному віці є певні особливості розвитку естетичного сприйняття: в даний віковий період необхідно

звернути увагу на розвиток систем чуття дитини, емоційну реакцію дошкільника на якості та властивості предметів. Дошкільнику подобається взаємодія зі звуками музики, яскравими кольорами, ритмічністю рухів, виразними мімікою та жестами, голосом вихователя або батьків. Дворічна дитина вміє розрізняти настрій мелодії (весело чи сумно), її темп (швидко чи повільно), гучність звучання (голосно або тихо). Це пов'язано із засвоєнням етичних еталонів, розвитком мовлення, початковими кроками дошкільника в художній діяльності (малювання, заучування віршів, наспівування пісень) [5].

Елементарна художня діяльність дитини молодшого дошкільного віку пов'язана з індивідуальним досвідом дошкільника та з його інтересами.

У середньому дошкільному віці особливості естетичного виховання полягають у донесенні посилу твору мистецтва. Дошкільнята прагнуть творчості, відчують щирі радість в результаті створення малюнків, коротких пісень та віршів. Це прагнення має бути максимально підтримане дорослими, які мають дбати про реалізацію творчих інтересів дошкільника у різних видах художньої діяльності [11].

Дошкільник в старшому дошкільному віці виявляє здатність бачити та емоційно відгукуватися на виразальні мистецькі засоби, оцінювати твори мистецтва. Важливе значення для естетичного розвитку старших дошкільників має розвиток уяви, яка впливає на сформованість творчих навичок дитини. Уява створює образ не перед його втіленням, а у процесі діяльності.

Завданнями естетичного виховання у період дошкільного дитинства є:

- систематичний розвиток естетичного сприйняття, почуттів і уявлень дітей;

- залучення дошкільнят до діяльності у мистецькій сфері, формування прагнення бачити та створювати прекрасне у побуті, навколишньому середовищі, власній діяльності;
- розвиток творчих навичок та здібностей в різних видах художньої творчості [8].

Всі види мистецтва, краса навколишнього середовища сприяють формуванню естетичного смаку та емоційного відгуку (радість, сум, захоплення, переживання).

Здібності до творчої діяльності у дошкільнят проявляються індивідуально – в різний час та в різному відображенні. Не можна вважати дошкільника здібним або нездібним до творчості – всі діти мають здібності, які потребують систематичного навчання та розвитку.

Естетичне виховання впливає на формування самостійної художньої діяльності, ініціативності дошкільника в творчості. Саме тому естетичне виховання у дошкільному віці потребує відповідального ставлення зі сторони дорослих для того, щоб підтримати та розвинути інтерес.

Естетичне виховання дітей старшого дошкільного віку може бути організовано в різних формах. Під формою виховання дітей розуміють сформований образ взаємодії педагога і дітей. Він характеризується поєднанням засобів і методів, які у всіх педагогів різні. Саме вони визначають індивідуальність і неповторність виховного процесу.

Оскільки в дошкільному віці дитина налаштована, перш за все, на гру, необхідно широко використовувати різноманітні ігрові методи:

- ігрові ситуації (які допомагають розвинути пізнавальний інтерес та творчу активність);
- пісні, віршики, загадки, казки, мелодії;
- демонстрація епізодів лялькових вистав;
- розповідь-малюнок з елементами казки.

Існує ще одна класифікація методів естетичного виховання, розроблена Н.А. Ветлугіною (діяч в області музичної освіти і виховання). Ветлугіна виділяє методи в залежності від: джерела знань; виду художньо-творчої діяльності; задач розвитку художньо-творчих здібностей; індивідуальних особливостей дітей; етапів художніх занять.

Діти, у яких виявлені певні здібності та інтереси до художньої діяльності утворюють контингент дошкільних установ, в яких під керівництвом педагогів функціонують гуртки, студії, творчі майстерні. Художня діяльність створює серйозні можливості для прояву індивідуальності дитини, тому розвиток її здібностей є обов'язковою умовою усвідомлення дошкільником себе як особистості, наділеної творчим потенціалом [15].

Естетичне виховання – завдання не тільки вихователів і вчителів. Це безперервний процес, який бере свій початок в сім'ї, а триває разом з педагогами.

Зміст естетичного виховання в сім'ї включає:

- особистий приклад батьків (саме батьки є першими естетичними ідеалами дитини);
- виховання музичного смаку (починається з співу колискових пісень, потішок, дитячих пісень як окремо матір'ю, так і спільно з дитиною);
- вміння цінувати твори мистецтва (знайомство з квітами, їх поєднаннями, розвиток здатності бачити форму і зміст);
- читання книг (допомагає дитині освоїти багатство рідної мови);
- бесіди (відповіді на питання дитини, що виникають під час пізнання навколишнього світу);
- естетика побуту (дизайн дитячої кімнати, загальне оформлення житлового простору – картини на стінах, живі квіти, порядок, чистота).

Все це з самого раннього дитинства формує у дитини внутрішнє відчуття прекрасного, яке потім знайде своє вираження в естетичній свідомості.

Відомий німецький педагог Ф. Фребель визначав вирішальну роль ігрової діяльності дітей на розуміння й усвідомлення ними естетичного сприйняття світу [17, с. 53]. Отже, подібний стан всеосяжної краси і є результатом успішного естетичного виховання дитини.

Існує дві основні групи завдань естетичного виховання. Дані завдання представлені на рис. 1.1.

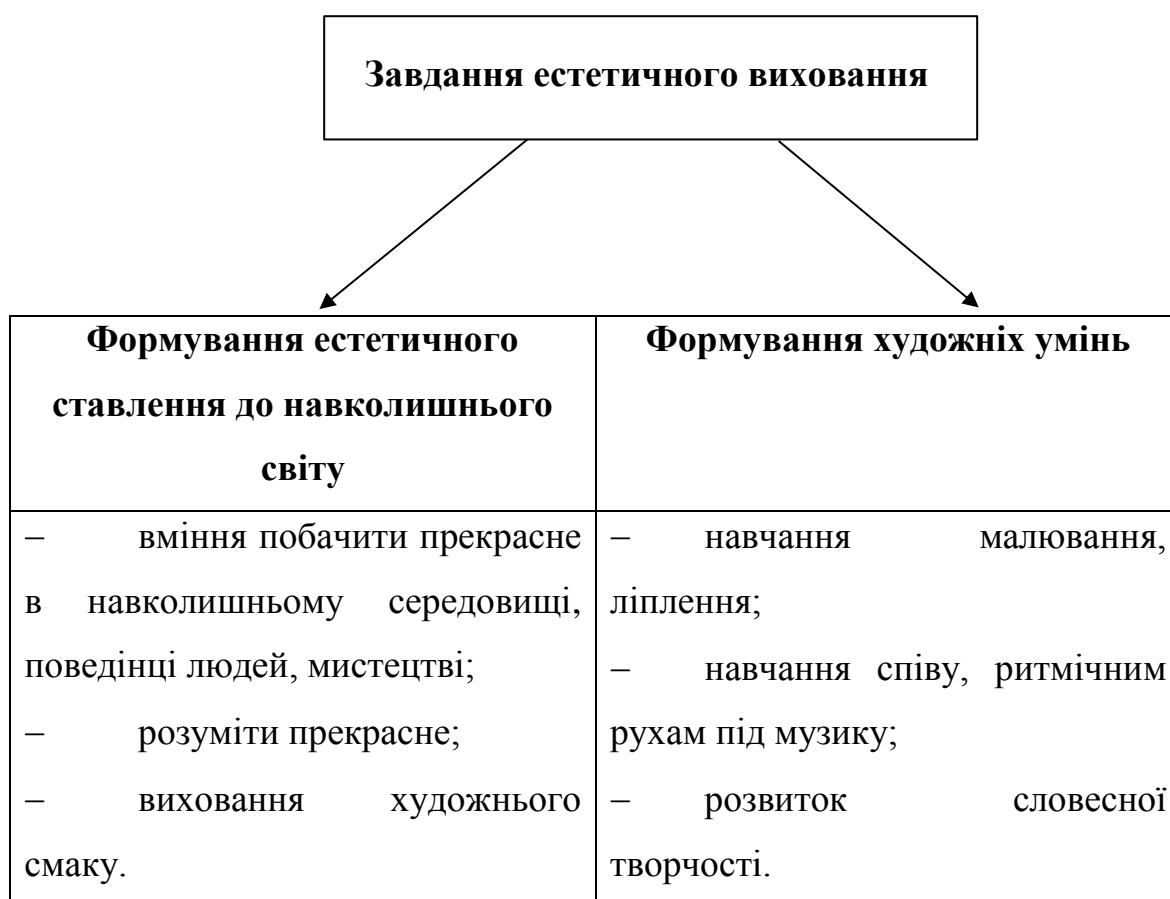

Рис. 1.1. Завдання естетичного виховання

Таким чином, задуми вихователя щодо організації естетичного виховання дітей можуть досягти своїх цілей правильним підбором, а також комбінуванням різних методів.

Крім того, дослідники та науковці пропонують використання в естетичному вихованні дошкільнят якомога більше ігрових методів,

ігрових ситуацій. Це створює позитивну емоційну атмосферу, сприяє ефективному оволодінню образотворчими навичками, підвищує якість роботи і сприяє розвитку інтересу до художньо-творчої діяльності.

Оскільки в дошкільному віці дитина налаштована, перш за все, на гру, необхідно широко використовувати різноманітні ігрові методи:

- ігрові ситуації (які допомагають розвинути пізнавальний інтерес та творчу активність);
- пісні, віршики, загадки, казки, мелодії;
- демонстрація епізодів лялькових вистав;
- розповідь-малюнок з елементами казки.

Зміст естетичного виховання у родині включає:

- особистий приклад батьків (саме батьки є першими естетичними ідеалами дитини);
- виховання музичного смаку (починається з співу колискових пісень, потішок, дитячих пісень як окремо матір'ю, так і спільно з дитиною);
- вміння цінувати твори мистецтва (знайомство з квітами, їх поєднаннями, розвиток здатності бачити форму і зміст);
- читання книг (допомагає дитині освоїти багатство рідної мови);
- бесіди (відповіді на питання дитини, що виникають під час пізнання навколишнього світу);
- естетика побуту (дизайн дитячої кімнати, загальне оформлення житлового простору – картини на стінах, живі квіти, порядок, чистота).

Естетичне виховання – це такий процес організації життя і діяльності дошкільнят, який сприяє розвитку естетичних почуттів, формуванню уявлень та знань про прекрасне у житті та мистецтві,

естетичної оцінки та естетичного ставлення до навколишнього світу [30, с. 277].

Важливим питанням особистісно зорієнтованої моделі освіти (в тому числі дошкільної) є створення культурного середовища, сприяння становленню в дитини основи особистої культури, залучення дошкільника до світу національної та світової культури, формування духовності.

Естетичне виховання дітей дошкільного віку – цілеспрямований та систематичний процес впливу на особистість дитини з метою розвитку в неї здатності спостерігати та творити красу навколишнього світу, творів мистецтва [8]. Розуміння змісту естетичного виховання зумовлює різні підходи до його завдань. Проблема завдань естетичного виховання вимагає особливої уваги. Головне – виховувати, розвивати такі якості, навички та здібності, що дозволять розуміти красу дійсності у навколишньому світі та створювати прекрасне самостійно, опираючись на власні ідеї, особливості сприйняття, досвід.

Під час реалізації естетичного виховання потрібно вирішити наступні завдання: розвивати естетичне сприймання дошкільника, естетичні відчуття і уявлення, творчі навички та здібності, сформувати підґрунтя естетичного смаку. Крім формування естетичного ставлення дітей до дійсності і мистецтва, естетичне виховання паралельно вносить вклад і у гармонійний усесторонній розвиток. Естетичне виховання впливає на розвиток моральності дитини, мислення, уяви та пам'яті, наполегливості, цілеспрямованості.

Отже, в естетичному вихованні домінуючим засобом є мистецтво, умовою – художня діяльність дитини дошкільного віку, організована вихователем або самими дітьми. Виховання дитини в діяльності – одна з закономірностей виховання. У розвитку творчої діяльності на занятті створюються позитивні умови для розвитку відчуттів і емоцій, які перейдуть в естетичні почуття, формуватимуть естетичне ставлення до

дійсності. Дошкільний вік сприятливий для естетичного виховання. У дошкільнят формується ставлення до світу, відбувається розвиток естетичних якостей майбутньої особистості. Всебічний розвиток і виховання дітей у процесі художньої діяльності відбувається не саме по собі, а відповідно до вимог самої діяльності.

Завдання естетичного виховання в родині включає особистий приклад батьків, виховання музичного смаку, вміння цінувати твори мистецтва; читання книг; бесіди; естетика побуту.

Завданнями естетичного виховання у період дошкільного дитинства є: систематичний розвиток естетичного сприйняття, почуттів і уявлень дітей; формування у дошкільнят навичок бачити та творити прекрасне у побуті, природі, відносинах людей; формувати підґрунтя естетичного смаку, здатність самостійно оцінювати твори мистецтва і явища; розвивати художньо-творчі здібності в різних видах діяльності.

Оскільки в дошкільному віці дитина налаштована, перш за все, на гру, ефективним є використання ігрових методів у цей період: ігрові ситуації та уявні, пісні, загадки, вірші, казки, музичні твори; демонстрації епізодів лялькових вистав; розповідь-малювання з елементами казки.

До завдань естетичного виховання дошкільника у ЗДО належать формування естетичного ставлення до навколишнього світу (вміння бачити красу в природі, вчинках, мистецтві; розуміти прекрасне; виховання художнього смаку), та власне саме формування художніх умінь (навчання малювання, ліплення; навчання співу, рухам під музику; розвиток словесної творчості).

РОЗДІЛ 2. ОБГРУНТУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Роль ігрової театралізованої діяльності в естетичному розвитку особистості дошкільника

Дитинство дошкільника асоціюється зі світом рольових ігор, що допомагають дитині засвоїти закони та правила дорослих. Ігри для дітей можна розглядати у якості імпровізованих театральних постановок, в яких лялька чи сама дитина має власні речі, іграшки, меблі, одяг та ін. Дитині надається можливість побувати в ролі і актора, і режисера, і декоратора, і музиканта. Кожен дошкільник грає по власних сценаріям, але спільною рисою є копіювання в іграх діяльності та поведінки дорослих.

Спостереження за грою дошкільнят показує наше майбутнє суспільство. Тому особливого значення у закладах дошкільної освіти можна і необхідно приділяти театралізованій діяльності та різноманітним видам дитячого театру, які «допомагають сформувати правильну модель поведінки у сучасному світі, підвищити загальну культуру дитини, познайомити її з дитячою літературою, музикою, образотворчим мистецтвом, правилами етикету, обрядами, традиціями» [20, с. 8]. Любов до театру стає не лише позитивними спогадами дитинства, а й асоціацією зі святом, проведеним спільно з батьками, вихователями, іншими дітьми в незвичайному казковому світі [2].

Театралізована діяльність в закладі дошкільної освіти – це реальна можливість розкрити творчий потенціал дитини, виховати творчу спрямованість особистості. Діти навчаються помічати в навколишньому середовищі цікаві ідеї, втілювати їх, створювати власний художній образ для вигаданого героя, у них відбувається розвиток творчої уяви,

асоціативного мислення, вміння бачити незвичайне у повсякденному. Крім того, колективна театралізована діяльність спрямована на цілісний вплив на особистість дитини, «її залучення в дію, активізуючи при цьому всі наявні у неї можливості; на самостійну творчість; розвиток всіх провідних психічних процесів; сприяє самопізнанню, самовираженню особистості при досить високому ступені свободи; створює умови для соціалізації дитини, посилюючи при цьому її адаптаційні можливості, коригує комунікативні відхилення; допомагає усвідомленню почуття задоволення, радості, значущості, що виникають в результаті виявлення прихованих талантів» [4, с.121].

У сучасному суспільстві батьки прагнуть як можна раніше навчити свою дитину читати, писати, вирішувати складні завдання, але замість того, щоб прочитати книгу, вмикають на планшеті/телефоні мультфільми, замість спільних розвивальних ігор дозволяють комп'ютерні ігри. Батьки інколи забувають про те, що спочатку необхідно навчити свою дитину дивуватися світу, отримувати емоції та враження. Як показують спостереження, діти, які в дошкільному віці не отримали такий досвід, не вміють знайти собі заняття на дозвілля, їх не дивує навколишнє середовище, до якого вони ставляться з позиції споживача, а не творця. Такі діти мають проблеми з розвитком фантазії та уяви в процесі гри. Отже, найкоротший шлях емоційного розкріпачення, зняття скутості можливий через театралізовану гру [10].

Театралізована гра розвиває такі якості дітей:

- 1) сприяє загальному розвитку (уяви, пам'яті, мислення);
- 2) розвиває допитливість та інтерес;
- 3) формує такі риси характеру, як цілеспрямованість та наполегливість;
- 4) розвиває виразність мовлення;
- 5) сприяє творчому розвитку особистості.

Слово «творчість» в загальному змісті означає пошук, зображення чогось такого, чого раніше не зустрічали. В будь-якій сфері творчої діяльності (малювання, програвання ролі, створення мелодії або вірша) неможливо знайти однакові продукти.

Театральна діяльність є поширеним видом дитячої творчості, оскільки вона є близькою для дошкільника та зрозумілою. Слід зауважити, що театральна діяльність в закладі дошкільної освіти присутня майже на усіх етапах дня: під час зарядки, прогулянок, занять, свят та розваг, рухливих та сюжетно-рольових ігор [2].

Театралізована гра є різновидом сюжетно-рольової. Диференціація викликана тим, що у сюжетно-рольовій грі дошкільнята відображають життєві ситуації, а у театралізованих іграх сюжети можуть бути взяті із літературних творів.

Театральні ігри поділяються на 2 групи:

1. режисерські або предметні ігри (сюди належить також настільний, ляльковий, тіньовий театри та ін.);
2. ігри – драматизації (ролі персонажів виконують самі дошкільнята) [10].

Зауважимо, що навіть у старшому дошкільному віці в організації та проведенні театралізованих ігор важлива роль вихователя, який має підтримувати дошкільнят та створювати необхідні умови.

Ідеальним простором для театралізованих ігор є театральна студія, але також для проведення театральних занять підходить групова кімната. Важливими аспектами є музичний супровід, наявність реквізиту, костюмів та ін. Процес театрального заняття побудовано на основі розвивальних методик. Гра є провідним видом діяльності дитини, а театралізована гра є початком художньої діяльності, першим кроком на шляху до мистецтва, світу прекрасного [25].

Види театралізованих занять в закладі дошкільної освіти розподіляють на чотири розділи:

1) Ритмопластика (ритмічні, пластичні та музичні ігри для розвитку рухових навичок дошкільнят). Ритмопластика розвиває відчуття власного тіла, гармонію з навколишнім світом.

2) Культура і техніка мовлення (ігри для розвитку дихання, дикції, мовленнєвого апарату, інтонації та артикуляції) [14].

3) Театральна гра (ігри для розвитку здатності творчо мислити, взаємодіяти з іншими дітьми у різних ситуаціях).

4) Основи театральної культури (ознайомлення з видами театру, з обов'язками та особливостями представників театральних професій, етикетом та правилами поведінки у театрі).

Специфічні риси театального мистецтва полягають в одночасності співпереживання, пізнавальності, емоційності, комунікативності, живій дії художнього образу на особистість. Театр – один із найдоступніших видів мистецтва для дошкільнят, який дозволяє впливати на розвиток художньої освіти та естетичного виховання дошкільнят; процес формування естетичного смаку; моральне виховання; розвиток комунікативних якостей дошкільника (навчання вербальним і невербальним засобам спілкування); виховання цілеспрямованості, наполегливості; розвиток пам'яті, уяви, мислення; вміння взаємодіяти з колективом, вирішувати конфліктні ситуації у процесі гри [14].

Розглянемо роль театралізованої гри в естетичному розвитку дошкільнят. У процесі сприймання художніх творів у дошкільнят формується особливий вид пізнання у формі емоційних образів. За умови правильного керівництва театралізованою грою у дошкільнят формуються уявлення про роботу різних представників театральної професії – артистів, режисера, диригента, художника по гриму та костюмам та ін.

Дошкільнята усвідомлюють, що в підготовці вистави бере участь творчий колектив, а театр дарує позитивні емоції тим, хто його створює,

та тим, хто споглядає результат. «Естетичне сприйняття дає поштовх розвитку пізнавальної діяльності дитини, оскільки художній твір не тільки знайомить її з новими явищами, розширює коло її уявлень, а й дозволяє їй виділити істотне, характерне в предметі, зрозуміти художній образ. Дошкільнята здатні розуміти внутрішній світ персонажів і їх суперечливий характер. Це відкриває перспективи використання театралізованої гри в моральному розвитку дітей» [16, с.63].

Однією з основних форм організації досвіду дитини є «проживання» нею різних ситуацій, вираження власного ставлення до них, виявлення та позначення їх смислу в символічній формі. В основі театралізованої гри лежать дії наочного моделювання, до яких належать дії заміщення. Вживання предметів у грі (заміщення) – важлива характеристика театралізованої гри. Основою гри є створення уявних фантазійних ситуацій [30].

Використовуючи предмет в якості замітника реальних предметів, здійснюється символізація, тобто відбувається диференціація предмета, який треба позначити, та предмета, яким позначаємо.

Дотримання ролі та тексту театралізованої гри сприяє формуванню довільної поведінки. Зміст діяльності, емоційність та «життєвість» художніх творів істотно впливають на поведінку дитини [14].

Важливе значення для розвитку дітей мають вербальні та невербальні компоненти при опосередкованому спілкуванні: міміка, жести, «контакт очей». У той же час розвиток технологій дозволяє використовувати сучасні засоби навчання для ознайомлення з художніми творами, які можна використовувати у театралізованих іграх [30].

Значущою є взаємодія з батьками дошкільників.

У віці 3-4 років дошкільнята ще не здатні оцінювати власні дії та із задоволенням дотримуються рекомендацій дорослих, особливо якщо це

– батьки. Якщо в даний віковий період налагодити взаєморозуміння між дітьми та батьками, то це позитивно вплине на шкільне життя.

Цьому сприяють виступи вихователя на батьківських зборах, індивідуальні бесіди, участь в різних конкурсах, спільні спектаклі.

Різні види театралізованих ігор виділяє Л.В. Артемова, що відрізняються художнім оформленням і специфікою дитячої театралізованої діяльності [2, с. 188-205]:

- Ігри-драматизації. У них діти представляють виставу самі, кожна дитина виконує свою роль. Беручи участь в іграх-драматизація, дошкільник перетворюється в образ, проживає роль героя. Атрибут - ознака персонажа, який символізує його типові властивості (наприклад, маска). Створити образ дитина повинна сама - за допомогою інтонації, міміки, жестів, рухів.

- Пальчиковий театр. Зображення персонажа знаходиться на пальцях дошкільника. Під час гри дитина рухає одним або всіма пальцями, промовляючи текст. Пальчиковий театр ефективний і тоді, коли треба одночасно показати кілька персонажів.

- Театр петрушок (ляльки бі-ба-бо). У цих іграх на пальці руки надягають ляльку. Рухи її голови, рук, тулуба здійснюється за допомогою рухів пальців кисті руки. Ляльки зазвичай діють на ширмі [2].

- Театр маріонеток. Їх водять по майданчику, сцені, смикаючи зверху за нитки, мотузки, закріплені на планках.

- Настільний театр іграшок. В цьому випадку використовуються різноманітні іграшки – саморобні або придбані, з природніх або будь-яких інших матеріалів. Уява не обмежується, обов'язковою умовою є можливість іграшок стійко стояти на столі і не створювати перешкод при пересуванні.

- Настільний театр картинок. У цих іграх діти використовують площинні фігурки або картинки. На екрані діти показують казку,

розповідь. Всі картинки - персонажі і декорації, необхідно зробити двосторонніми, щоб при повороті картинки не впали. Рухи іграшок та картинок в настільному театрі обмежено. Гра супроводжується імітацією потрібних рухів: бігу, стрибків, ходьби та одночасним промовлянням тексту. Бажано використовувати елементи декорації: 2-3 дерева, галявину, струмочок [2].

До стендових театралізованих ігор Л.В. Артемова відносить

- Стенд - книжка. Під час гри ведучий перегортає сторінки стенду-книжки та демонструє різні сюжети, зустрічі, події, які відбуваються в грі.

- Фланелеграф. Картинки в цьому випадку показуються на екрані. Різноманітні екрани дозволяють «оживити» малюнок, який зручно демонструвати всій групі дошкільнят [2].

- Тіньовий театр. Необхідний екран з напівпрозорого паперу, виразно вирізані риси персонажів та яскраве джерело світла для створення тіней.

Розділяють режисерські ігри та ігри-драматизації: В іграх-драматизаціях дошкільник є актором, що виконує роль та створює власний образ за допомогою вербальних та невербальних засобів. В режисерській грі «акторами» є іграшки або їх замітники, а дошкільник виконує роль режисера або сценариста, який керує процесом, коментує та озвучує дії персонажів [2].

Отже, кожна казка – це ланцюжок пригод, незвичайних ситуацій, що виникають у житті персонажів, а також і їхніх дій щодо вирішення певних завдань. Тематика і зміст театралізованих ігор є морально спрямованою, формує естетичний смак дошкільника, сприяє розвитку творчих здібностей. Театралізована діяльність має велике значення для розвитку дрібної моторики, мовлення, творчих здібностей, емоційного та естетичного розвитку дітей.

Отже, театральна діяльність у закладі дошкільної освіти не лише розвиває психічні функції особистості дитини, її художні здібності, а й позитивно впливає на загальнолюдську здатність до міжособистісної взаємодії, творчості. Театральна діяльність є поширеним видом дитячої творчості, оскільки вона є близькою для дошкільника та зрозумілою. Слід зауважити, що театральна діяльність в закладі дошкільної освіти присутня майже на усіх етапах дня:

Дошкільнята усвідомлюють, що в підготовці вистави бере участь творчий колектив, а театр дарує позитивні емоції тим, хто його створює, та тим, хто споглядає результат.

2.2. Експериментальне дослідження впровадження педагогічних умов естетичного виховання в практику роботи закладів дошкільної освіти

Сучасна психолого-педагогічна наука доводить те, що всі види мистецтва формують у дітей не лише творчі здібності, але й загальну універсальну людську здібність, яка у процесі розвитку реалізується у будь-якій сфері людської діяльності – здібність до творчості.

В залежності від того, коли відбудеться зустріч дитини з мистецтвом, процес розвитку здібності до творчості буде більш ефективним. Використання елементів театралізації, розвитку музичних творчих здібностей, імпровізація в процесі навчання й виховання дітей стає усе більш помітним, будучи одним з перспективних напрямків педагогічної думки. Театралізація у процесі виховної взаємодії надає дошкільнику можливості оволодіти необхідними в сучасному соціальному житті якостями: впевненість в собі, у власних силах; відповідальність за власні дії та вчинки; вміння висловлювати та відстоювати власну думку, позицію та ін. Саме такі вимоги висуває суспільство до виховання сучасного молодого покоління. Важливим

результатом упровадження засобів театральної педагогіки є розкриття талантів, творчої обдарованості дітей; формування впевненості в собі, утвердження себе як особистості [43, с.17]. Під час підготовки до вищезначених заходів дітям надається можливість прояву ініціативи, самовираження, що є надзвичайно необхідним. Готуючись до участі в театралізованій діяльності діти задовольняють власні моральні, естетичні потреби, формують навички культурного спілкування та взаємодії з однолітками. У процесі театралізованої діяльності діти набувають таких особистісних рис, практичних умінь та навичок, як:

- впевненість в собі, вміння аналізувати, міркувати, самоствердження особистості;
- культура мовлення, комунікативні вміння, навички спілкування; – відповідальність, самостійність, дисциплінованість;
- вміння творчого самовираження, реалізація індивідуальних здібностей;
- емпатія, переживання подій, явищ драматичного твору, усвідомлення значення почуттів, емоцій;
- розвиток творчих та задатків, що виявляються через увагу, швидкість реакції, спритність, фантазію і уяву, пластику тіла;
- формування естетичного смаку;
- виховання почуття міри, вміння давати вірну об'єктивну оцінку своїм діям, навичкам;
- формування і розширення загального світогляду тощо [38].

Незважаючи на розмаїття сучасних захоплень дітей, таких як мобільний телефон, планшет, комп'ютер, Інтернет, телебачення, саме театральне мистецтво за умови умілого керівництва вихователем здатне відволікти, захопити, залучити дитину до творчості. Аналіз питання впливу засобів театральної педагогіки на творчий розвиток особистості дітей дошкільного віку дозволяє стверджувати, що живе, реальне спілкування дітей між собою засобами сценічного слова, театального

дійства є незамінним та необхідним. У роботі з дітьми щодо театралізованої діяльності доречно враховувати формування таких вмінь та навичок дітей: вміють діяти узгоджено; вміють знімати напругу з окремих груп м'язів; запам'ятовують подані пози; запам'ятовують і описують зовнішній вигляд будь-якої дитини; знають артикуляційні вправи для; вміють будувати найпростіший діалог [39].

Під час роботи за системою використання музичних, театралізованих, музично-драматичних ігор, участь у різноманітних театрах, виконання ролей очікується зростання творчого потенціалу дошкільників, а саме: діти навчаються інсценувати за допомогою педагога знайому казку; отримують уявлення про театр і театральну культуру; у дітей формується стійкий інтерес до театральної діяльності, бажання брати участь у спектаклі по сюжету знайомої казки; навчаються імпровізувати образи казкових героїв, використовуючи різні засоби виразності (міміку, жести, рухи, інтонацію); вміння будувати рольові діалоги й узгоджувати свої дії з іншими дітьми в ході постановок; вміння вільно триматися на сцені; стосунки між дітьми стають дружніми, зароджується почуття партнерства; зростає інтерес батьків до життя дітей у закладі дошкільної освіти.

Знайомлячись із сучасними ідеями розвивальної освіти, потрібно, намагатися дотримуватися головних принципів [31, с. 377-378]:

1. Принцип цілеспрямованості, за яким мета й завдання освітньої роботи будуються на єдиній концепції в галузі дошкільної освіти.

2. Принцип доступності, полягає у врахуванні вікових особливостей, потреб, інтересів, рівнів підготовленості дітей, їх невеликий життєвий досвід.

3. Принцип наочності навчання: дотримання дидактичної мети використання наочності; методика показу; кількість наочності й послідовність демонстрації; комбінація певних видів наочності;

включення дітей в аналіз спостережуваних об'єктів; дотримання вимог культури показу й до оформлення наочності.

4. Принцип виховного та розвиваючого навчання, характеризується визначенням провідної мети навчання: пізнавальна, виховна, розвивальна. Реалізується поданий принцип у процесі роботи через спонукання дітей до самостійного пошуку імпровізації.

5. Принцип міцності: усі сформовані вміння й навички застосовуються на практиці; здійснення індивідуально-диференційованого підходу у процесі кожного заняття [31, с. 377-378].

Для підвищення рівня сформованості творчих здібностей дошкільника в процесі театралізованої діяльності доцільно використовувати різні форми організації діяльності дошкільників.

Ми визначили такі педагогічні умови естетичного виховання у закладі дошкільної освіти:

1. Поетапний естетичний розвиток дітей.
2. Організація сприятливого ігрового середовища у закладі дошкільної освіти засобами театралізації.
3. Активна театралізована ігрова діяльність самих дошкільників.
4. Залучення до театралізованої діяльності батьків.

Для реалізації поставленої мети експериментального дослідження та впровадження визначених педагогічних умов було обстежено 20 дітей старшого дошкільного віку на базі Херсонського закладу дошкільної освіти №76 Херсонської міської ради. Експериментальну та контрольну групи (кількістю дітей по 10 осіб) склали діти старшого дошкільного віку, середній вік яких становить 6 років.

Експериментально вивчали естетичні уявлення дітей, почуття і переживання, а також творчі здібності при передачі казкових образів. Для дослідження використовувалися методики, реалізовані різними авторами: Вивчення естетичних почуттів і емоційних переживань (Г.О.

Урунтаєва, Ю.О. Афонькіна), Бесіда про естетичні уявлення дітей (О.Д. Кошелєва), Спостереження гри-драматизації (А.П. Стрілкова).

Бесіда проводилася з метою виявлення особливостей естетичних уявлень дітей про зовнішні якості предметів, людей, а також про красу їх вчинків. В ході бесіди дітям задавалися наступні питання:

1. Яку іграшку ти вважаєш красивою? Чому?
2. Яку іграшку ти вважаєш не красивою? Чому?
3. Що означає, що хлопчик (дівчинка) погано вчинив?
4. Що означає, що хлопчик (дівчинка) добре вчинив?
5. Розкажи, як виглядає хлопчик (дівчинка), який охайно одягнений?
6. Розкажи, як виглядає хлопчик (дівчинка), який неохайно одягнений?

Аналіз відповідей дітей здійснювався з урахуванням того, на що посилається дитина:

- на узагальнене уявлення про якість;
- на конкретних людей, як носіїв певної якості в конкретній ситуації;
- на літературних і казкових персонажів;
- на самого себе;
- на сукупність життєвих ситуацій з власного досвіду;
- на конкретну дію;
- на оцінку якості;
- на недиференційоване уявлення про якість;
- пояснення одного якості через інше;
- назва дій, не пов'язаних з даними якістю;
- неправильна моральна оцінка якості

Аналізуючи відповіді дітей, ми відзначили, що оцінюючи іграшку, всі діти посилаються на конкретний образ, як носія певної якості (лялечка, робот, м'ячик, тигрєня); узагальнене уявлення про якість

«красива» - відсутня, а про якість «негарна» узагальнене уявлення сформовано лише у двох дітей - Ангеліні і Насті, які вважають негарною ту іграшку, яка зламана. Світла не знає, яку іграшку вважають негарною. Крім того, зазначаємо, що недиференційованих уявлень про якість, а також неправильних оцінок якості не виявлено.

Оцінюючи вчинки дітей (добре вчинив - погано вчинив), учасники бесіди показали диференційоване уявлення про дані якості, посиляючись при цьому на конкретну дію або сукупність життєвих ситуацій з власного досвіду («коли дівчинка б'ється», «погані слова говорить», «допомагає мамі» , «грає тихо» та ін). Одна дитина - Матвій - не зміг оцінити поганих і хороших вчинків, сказавши «не знаю». Слід зазначити, що неправильних моральних оцінок якості діти в своїх відповідях не демонстрували.

Розповідаючи, як виглядає неохайна дитина і дитина, охайно одягнена, діти в абсолютній більшості (9 осіб) посилалися на сукупність життєвих ситуацій з власного досвіду («гарна сукня, довге, з трояндами червоними», «брудне обличчя, куртка брудна»), лише в однієї дитини, Насті, сформовано узагальнене уявлення про те, як виглядає охайна дівчинка.

Таким чином, відзначаємо, що у дітей в певній мірі сформовано естетичне уявлення про зовнішні якості іграшок, людей, а також про красу їх вчинків.

Ступінь їх сформованості визначаємо з урахуванням рівнів:

високий - дитина посиляється на узагальнене уявлення про якість або вчинок;

середній - дитина посиляється на конкретних людей, як носіїв певної якості в конкретній ситуації, на літературних персонажів, на конкретну дію;

низький - недиференційований уявлення про якість або вчинок.

Проаналізувавши відповіді дітей можна відзначити, що:

- до високого рівня відноситься - 2 дитини (Домініка, Єгор), що становить 20%;

- до середнього рівня відносяться 7 дітей (Світлана, Мілена, Ангеліна, Артем, Артем, Стьопа, Настя), що становить 70%;

- до низького рівня відноситься 1 дитина (Матвій) що становить 10%.

Вивчення естетичних почуттів і емоційних переживань здійснювалося в ході бесіди за казкою «Зайчикова хатинка» (див. Додаток А). Дітям читали казку, потім індивідуально з кожною дитиною проводили бесіду з метою виявлення особливостей розуміння вчинків героїв, вміння їх оцінювати з позиції етики і естетики людських взаємин.

Бесіда проходила з питань:

1. Хто з героїв казки красиво вчинив?
2. Хто з героїв казки вчинив погано?
3. Хто з героїв казки тебе засмутив?
4. Хто з героїв казки тебе порадував?
5. Якби ти малював картину, якими б фарбами ти намалював зло, хитрість?
6. Якби ти малював картинку, якими б фарбами ти намалював добро, радість?

Аналіз відповідей здійснювався з урахуванням наступних критеріїв:

- правильна оцінка краси вчинку;
- правильна оцінка поганого вчинку;
- правильне розуміння почуття жалю;
- правильне розуміння почуття радості;
- правильне розуміння позитивних і негативних морально естетичних характеристик.

Проаналізувавши відповіді дітей слід зазначити, що оцінюючи красу вчинків, діти в більшості (8 осіб) посилаються на позитивного

персонажа - «Півника» («Півень допоміг зайчику вигнати лисицю», «півень, він врятував зайця»). Одна дитина, Настя, зазначила, що красиво вчинив «зайчик тому, що дав лисиці переночувати у нього», що також говорить про сформованість знань про красу вчинків. Недиференційованим уявлення виявилось в однієї дитини - Світланки, яка вважає, що красиво вчинив зайчик, так як він заплакав.

Оцінюючи поганий вчинок казкового героя, діти в абсолютній більшості (9 осіб) зазначили, що погано поступила лисиця тому, що вигнала зайця. Також необхідно відзначити, що в однієї дитини - Стьопи, неточно сформоване розуміння поганого вчинку, він вважає, що погано вчинив ведмідь, так як не допоміг зайцеві.

Слід зазначити, що у всіх опитаних дітей відмічено правильне розуміння почуття жалю. Всі діти відповіли однозначно, що їх засмутила лисиця («тому, що вона погано себе вела», «тому, що вона не виходила з будиночка»).

Необхідно відзначити, що почуття радості у дітей асоціюється з хорошим вчинком. Майже всі діти відповіли, що їх порадував півник («він допоміг зайчику», «він вигнав цю лисицю»). Одна дитина - Домініка відповіла, що її порадував зайчик («він погодився впустити лисицю»). Відповіді дітей свідчать про правильне розуміння більшістю дітей почуття радості.

Слід звернути увагу, що у всіх дітей, що беруть участь в опитуванні зло асоціюється з темними, холодними кольорами («сірим», «чорним, темним»), а добро навпаки, з яскравими («жовтим, як сонечко», «золотим»). Це говорить про сформованість правильного розуміння позитивних і негативних морально-естетичних характеристик.

З урахуванням аналізу відповідей дітей можна відзначити, що у дітей, які беруть участь в педагогічному експерименті, сформоване розуміння вчинків героїв, також діти здатні оцінювати етичну і естетичну сторону вчинку.

На основі аналізу робимо висновок:

правильна оцінка краси вчинку - 8 дітей (80%);

правильна оцінка поганого вчинку - 9 дітей (90%);

правильне розуміння почуття жалю - 10 дітей (100%);

правильне розуміння почуття радості - 9 дітей (90%);

правильне розуміння позитивних і негативних морально - естетичних характеристик - 10 дітей (100%).

Для вивчення особливостей прояву творчих здібностей при передачі казкового образу, нами використовувалося спостереження за грою - драматизацією по народній казці «Зайчикова хатинка». Ми враховували такі прояви творчих здібностей як міміка, пантоміма, виразність рухів, виразність мови, емоції дитини по ходу гри.

За підсумками спостереження відзначаємо прояв творчих здібностей при передачі героїв казки за допомогою вербальних і невербальних засобів. Передача героїв казки за допомогою міміки і пантоміміки, рухів.

Необхідно відзначити, що тільки 3 дитини (Артем В, Світлана, Стьопа) активно користувалися мімікою протягом гри - драматизації. Вони намагалися передати переживання героя. Артем передавав страждання «зайчика» мімікою, показував засмучення і біль. Світлана, зображуючи лисицю, мімікою показувала хитрість, підступність.

На жаль 7 інших дітей не використали міміку для передачі характеру персонажа.

Слід зазначити, що більшість дітей (6 осіб) намагалися за допомогою пантоміміки і рухів передати образ героя. Артем В, який грав «зайчика», рухами намагався показати відмітні ознаки: закривав обличчя руками, зображував ридання. Домініка грала роль «ведмедя», імітувала характерні рухи: перевалювалася з ноги на ногу, клишоногість. Також необхідно відзначити, що більше половини дітей зображували

ходу свого персонажа. Чи не показували характерних рухів 4 дитини (Мілена, Домініка, Єгор, Настя).

При передачі героїв казки за допомогою мови, емоцій, почуттів слід зазначити, що у 6 дітей (Мілена, Домініка, Матвій, Настя, Ангеліна, Артем.) мова була виразна, емоційна. Матвій і Домініка, які грали «ведмедя», передавали в мові ознаки героя: говорили басом, в деяких моментах гарчали. Домініка супроводжувала роль підвищенням і пониженням голосу, намагалася передати інтонацією характер героя.

Тільки 4 дитини (Світлана, Артем Ю, Єгор, Стьопа) відчували утруднення у використанні мови. У Свети мова не дуже виразна, забувала слова, просила допомоги у вихователя. Артем заплутувалася в словах, губився, часто користувався підказками вихователя. У Єгора мова занадто тиха. Стьопа говорив нечітко, забував слова.

Слід звернути увагу на те, що тільки 3 людини супроводжували емоціями свою роль, переживали за головного героя, були зацікавлені (Мілена, Ангеліна, Артем). У 7 інших дітей роль не супроводжувалася емоціями, діти були байдужі.

Отже, аналіз вербальних і невербальних засобів виразності дозволяє відзначити прояв творчих здібностей при передачі казкових образів:

за допомогою міміки - 3 дитини (30%)

за допомогою пантоміміки - 6 дітей (60%)

за допомогою виразності рухів - 6 дітей (60%)

за допомогою виразності мовлення - 6 дітей (60%)

емоції і почуття - 3 дитини (30%)

Отже, проведене дослідження дозволяє відзначити:

- у більшості дітей шостого року життя (60%) спостерігається середній рівень сформованості естетичних уявлень про зовнішні якості предметів, людей, а також про красу їх вчинків;

- більшість дітей (60%), які беруть участь в експерименті, демонструють естетичні почуття і емоційні переживання під час читання казки «Зайчикова хатинка», що свідчить про розуміння вчинків героїв, емоційному реагуванні на них, умінні їх оцінювати з позиції етики і естетики людських взаємин;

- діти в недостатній мірі (30% - 60%) виявляють творчі здібності при зображенні казкових героїв в грі - драматизації «Зайчикова хатинка», використовуючи міміку, пантоміми, рухи, мову, емоції. Це говорить про недостатні уміння передавати естетичні почуття і переживання у творчій грі.

Відповідно до мети дослідження нами була розроблена загальна система організації театралізованих ігор, вона була така:

- знайомство з театром даного типу, його особливостями;
- знайомство з текстом твору;
- освоєння виразних засобів передачі образу в даному жанрі: міміка, пантоміма, мова, голос;
- виготовлення атрибутів, декорацій, масок.
- організація самих театралізованих ігор

На матеріалі літературних творів дітьми та авторських сценаріїв за даним алгоритмом інсценувались казки, де ставилися цілі естетичного характеру (Додаток Б). Серед ігор присутні гри-драматизації, настільні театралізовані ігри.

Робота в даному напрямку дає позитивні результати, так як отримані знання завдяки їх багаторазовому практичному і наочно-дієвому відтворенні в грі, набувають міцний і усвідомлений характер. Саме театралізована діяльність вирішує багато педагогічних завдань, що стосуються формування виразної мови дитини, інтелектуального і художньо-естетичного розвитку. Театралізована діяльність є невичерпним джерелом розвитку почуттів і емоційних відкриттів, способом залучення до духовного багатства людства. В результаті

дитина пізнає світ, висловлює своє ставлення до подій, вчиться давати їм оцінку та долати невпевненість.

Таким чином, теоретичні та практичні дослідження дозволяють відзначити, що між театралізованою діяльністю і естетичним вихованням дітей існує тісний взаємозв'язок. Причому яскраві прояви естетичного розвитку забезпечуються за допомогою театралізованих ігор. Реалізація повноцінного естетичного виховання є запорукою розвитку духовно розвиненої дитини.

ВИСНОВКИ

У процесі роботи над магістерським дослідженням ми дійшли до наступних висновків.

1. Аналіз основних дефініцій дослідження естетичного виховання дозволив визначити найбільш доцільні в контексті теми роботи. Естетичне виховання розуміється як розвиток здатності відчуття, сприйняття та розуміння прекрасного і особливого як в мистецтві, так і в житті (стосунки між людьми, естетичне в природі, побуті, повсякденні), виховання бажання самому брати участь в покращенні та перетворенні навколишнього світу за законами краси, розвиток творчих здібностей та приваблення до художньої діяльності. У свою чергу, метою естетичного розвитку є формування естетичної культури особистості, де є сплав особистісних якостей, які формують критерії власної оцінки прекрасного і потворного, доброго та злого. вияв почуття міри у власної творчості. Компонентами естетичної культури є естетична свідомість, сприйняття, естетичні потреби, естетична діяльність. Сукупність знань, власних поглядів, оцінок, суджень, ідей та ідеалів вважають естетичною свідомістю. За основу виділяють естетичне сприймання, що розкриває в собі процес відокремлення суті явищ та предметі естетичної дійсності, порівняння сприйнятого матеріалу із власними критеріями особистості. Естетична діяльність є безперервним процесом розвитку та реалізації творчих умінь, навичок, формування здібностей, гармонізації себе та навколишнього світу. Естетичні смаки – це поняття, що розкриває в собі здатності особистості до самостійного вибору із сукупності всіх естетичних предметів і явищ тих, які найбільше відповідають за поглядами людини та уособлюють її ідеали, пробуджують позитивні почуття в процесі відтворення і сприймання.

2. В естетичному вихованні домінуючим засобом є мистецтво, умовою – художня діяльність дошкільнят, як організована вихователем, так і дітьми. Виховання дитини в діяльності – одна з закономірностей виховання. У розвитку творчої діяльності на занятті створюються позитивні умови для розвитку відчуттів і емоцій, які перейдуть в естетичні почуття, формуватимуть естетичне ставлення до дійсності. Дошкільний вік сприятливий для естетичного виховання. У дошкільнят формується ставлення до світу, відбувається розвиток естетичних якостей майбутньої особистості. Всебічний розвиток і виховання дітей у процесі художньої діяльності відбувається не саме по собі, а відповідно до вимог самої діяльності.

Завдання естетичного виховання в родині включає особистий приклад батьків, виховання музичного смаку, вміння цінувати твори мистецтва; читання книг; бесіди; естетика побуту.

Завданнями естетичного виховання у період дошкільного дитинства є: систематичний розвиток естетичного сприйняття, почуттів і уявлень дітей; залучення дошкільнят до діяльності у мистецькій сфері, формування прагнення бачити та створювати прекрасне у побуті, навколишньому середовищі, власній діяльності.

До завдань естетичного виховання дошкільника у ЗДО належать формування естетичного ставлення до навколишнього світу (вміння побачити красу у поведінці людини, навколишньому середовищі, мистецтві; спостерігати та розуміти прекрасне; виховання художнього смаку), та власне саме формування художніх умінь (навчання малювання, ліплення; навчання співу, рухам під музику; розвиток словесної творчості).

3. Тематика і зміст театралізованих ігор є морально спрямованою, формують естетичний смак дошкільника, сприяє розвитку творчих здібностей. Театралізована діяльність має велике значення для розвитку дрібної моторики, мовлення, творчих здібностей, емоційного

та естетичного розвитку дітей. Таким чином, театральна діяльність у закладі дошкільної освіти не лише розвиває психічні функції особистості дитини, її художні здібності, а й позитивно впливає на загальнолюдську здатність до міжособистісної взаємодії, творчості. Театральна діяльність є поширеним видом дитячої творчості, оскільки вона є близькою для дошкільника та зрозумілою. До того ж для дитини театралізована вистава є чудовою можливістю ненадовго стати героєм, повірити в себе та почути перші оплески.

Робота в даному напрямку дає позитивні результати, так як отримані знання завдяки їх багаторазовому практичному і наочно-дієвому відтворенні в грі, набувають міцний і усвідомлений характер. Саме театралізована діяльність вирішує багато педагогічних завдань, що стосуються формування виразної мови дитини, інтелектуального і художньо-естетичного розвитку. Театралізована діяльність є невичерпним джерелом розвитку почуттів і емоційних відкриттів, способом залучення до духовного багатства людства. В результаті означеної діяльності дитина пізнає світ, висловлює своє ставлення до подій, вчиться давати їм оцінку, долати труднощі спілкування, невпевненість в собі.

4. Експериментальне дослідження театралізованої ігрової діяльності дошкільників у закладі дошкільної освіти дозволило обґрунтувати такі педагогічні умови: 1) поетапний естетичний розвиток дітей; 2) організація сприятливого ігрового середовища у закладі дошкільної освіти засобами театралізації; 3) активна театралізована ігрова діяльність самих дошкільників; 4) залучення до театралізованої діяльності батьків. У процесі впровадження означених педагогічних умов було визначено рівні естетичних уявлень дітей: високий середній, низький. Критеріями виступили такі характеристики як ігрова активність, почуття і переживання, творчі здібності при передачі казкових образів.

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволяють відзначити, що між театралізованою діяльністю і естетичним вихованням дітей існує тісний взаємозв'язок. Причому яскраві прояви естетичного розвитку забезпечуються за допомогою театралізованих ігор. Реалізація повноцінного естетичного виховання є запорукою розвитку духовно розвиненої дитини – особистості, з істинними естетичними якостями, моральною чистотою та високим інтелектуальним потенціалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматьєва О.П. З дитячого садка – в актори. Дитячий садок. 2004. №24. С.2-6
2. Артемова Л.В. Театр і гра. К., 2002. 291 с
3. Базовий компонент дошкільної освіти / настільна книга керівника дошкільного навчального закладу. Частина 5 / упоряд.: Т.В. Панасюк, С.І. Нерянова, А.А. Грищенко. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с. С. 5– 31.
4. Барановська І.Г. Театр ляльок в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, вчителів початкових класів, керівників гуртків позашкільних навчальних закладів, широкої педагогічної громадськості. Вінниця, 2015. 170 с.
5. Белкіна Є., Науменко Т. Світ мистецтва і дитина. Дошкільне виховання. 2000. №1. С.4-5.
6. Бурова А. Гра у театр за педагогікою Монтесорі. Дошкільне виховання. 1999. №5. С.6-8.
7. Бурова А. Організація ігор-драматизацій з дітьми старшого дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. №9. С. 51-58.
8. Ветлугіна Н.А. Система естетичного виховання в дитячому садку. К.: Радянська школа, 1977. 256 с.
9. Волошина В.В. Долинська Л.В., Лохвицька Л.В. Розвиток пізнавальних інтересів у дошкільників та молодших школярів.: К., 2003. 243 с.
10. Гаврилюк С. Театр і казка. Дошкільне виховання. 2003. №5. С.23.
11. Гіптерс З. Мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання. Рідна школа. 2001. № 9. С.60 - 63.

12. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 251 с.
13. Грайлик. Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / упоряд.: О.М. Березіна. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 56 с.
14. Грицюк Л.А., Каратаєва М.І., Малинич Л.М.. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку. Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998. 56 с.
15. Гусев Є.О. Творчий процес і художнє сприйняття. Л., 1978. 94 с.
16. Денисенко В. Використання засобів театральної педагогіки у творчому розвитку молодших школярів // Scientific forum: theory and practice of research: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol.2), June 18, 2021. Valencia, Kingdom of Spain: European Scientific Platform, pp. 63-64.
17. Денисенко В. Цінність ідей Фрідріха Фребеля для розвитку педагогічної науки. Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів: збірник матеріалів всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції (18-20 лютого 2019 р., Херсонський державний університет). Херсон: ТОВ "Борисфен -про", 2019. С. 52-54.
18. Долинна О. Копейкіна О., Низковська О. Розвивати творчу особистість. Дошкільне виховання. 2003. №7. С.3-6.
19. Дорошенко Т.В. Костянтин Дмитрович Ушинський про виховання естетичних почуттів дитини. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. 110. С. 39-42.
20. Дудова Т. Сюжетно-рольова гра - школа життя. Дошкільне виховання. 2003. № 8. С.7-9.

21. Естетика: Навч. посібник / Т. Аболіна, В. Єфименко, О. Лінчук та ін. – К.: Либідь, 1992. 328 с.
22. Естетика: Навч. посіб./ М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова, В.О. Лозовий та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. 208 с.
23. Калініна Л. Методика формування естетичного смаку молодших школярів засобами лялькового театру. Рідна школа. № 3. С. 25-28.
24. Каратаєва М.І. Розвиток творчої особистості дошкільника. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2008. 352с.
25. Куфко Н. Театралізовані ігри з дітьми дошкільного віку. Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2000. № 19 – 20. С. 3.
26. Макаренко Л.В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. К.: Шк. світ, 2008. 128 с.
27. Мельничук М. Формування духовних цінностей у дошкільнят. Дошкільне виховання. 2000. №4. С.10-11.
28. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. Київ: «Магістр – S», 1996. 96 с.
29. Огурцова С. Формування естетичної культури у дошкільному дитинстві. Дитячий садок. 2004. № 8. С. 23–26.
30. Олійник О.М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Волощук В. О., 2017. 163 с.
31. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 455 с.
32. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан, Л.М. Возна та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2017.
33. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. – Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.

34. Сорокіна Н.Ф. Граємо в ляльковий театр. Дошкільне виховання. 2002. № 6. С. 61–63.
35. Суріна Н. Ігри на розвиток творчої уяви. Дошкільне виховання. 2000. №1. С.4-5.
36. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям – 2-е вид., – К.: «Радянська школа», 1971. 243 с.
37. Театр у ДНЗ / укл. О.М. Ворожейкіна. Х. : Вид. Групи «Основа», 2013. 191 с.
38. Тимофєєва О.О. Лялькова вистава – чудова забава. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 27 с
39. Товма І. Театр починається з іграшки. Дошкільне виховання. № 6. С. 16-18.
40. Фадєєва Т. Розвиток уяви дитини – умова її продуктивного учіння. Дошкільне виховання. 2005. №2. С.6-8.
41. Фіцуліна О. Чарівне вікно лялькового театру. Початкова освіта. 2008. № 40. С. 3, 4.
42. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
43. Черняєва В.Ю. Школа дошкільнят: Уроки доброти + ляльковий театр. Х. : Ранок : Веста, 2005. 64 с.
44. Яковенко Л.В. Театралізовані казки. Х.: Вид. «Ранок», 2015. 96 с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Текст казки «Заяча хатинка»

Жили собі лисичка і зайчик. У лисички хатка була крижана, а в зайчика - луб'яна.

Аж ось прийшла весна-красна. Лисиччина хатка розтанула. А зайчикова стоїть собі як і стояла.

І вирішила лисичка обдурити зайчика. Попросилась переночувати, та його з хатки й вигнала!

Йде зайчик дорогою, плаче. Йому назустріч - два собаки:

- Гав-гав-гав! Чого, зайчику, плачеш?

А зайчик відповідає:

- Як же мені не плакати? Була в мене хатка луб'яна, а в лисиці - крижана.

Прийшла весна, лисиччина хатка розтанула. Попросилася вона до мене переночувати, та мене й вигнала!

- Не плач, зайчику! Ми твоєму горю зарадимо!

Підійшли вони до хатки, загавкали собаки:

- Гав-гав-гав! Тікай, лисичко, геть!

А лисиця їм з печі відповідає:

- Як вискочу, як вистрибну, полетить клоччя в усі закутки!

Собаки злякалися і втекли.

Зайчик знову йде дорогою, сльозами заливається. Назустріч йому - ведмідь:

- Чому, зайчику, плачеш?

- Як же мені, ведмедику, не плакати? Була в мене хатка луб'яна, а в лисиці - крижана. Прийшла весна, лисиччина хатка розтанула.

Попросилася вона до мене переночувати, та мене й вигнала!

- Не плач, зайчику! Я твоєму лихові зараджу!

Підійшли вони до хатки, ведмідь як загарчить:

- Йди, лисичко, геть!

А лисичка з печі:

- Як вискочу, як вистрибну, полетить клоччя в усі закутки!

Ведмідь перелякався і втік у ліс.

Йде зайчик, сльозами умивається. Зустрічає його півень з косою:

- Кукуріку! Чому, зайчику, плачеш?

- Як же мені, півнику, не плакати? Була в мене хатка луб'яна, а в лисиці - крижана. Прийшла весна, лисиччина хатка розтанула. Попросилася вона до мене переночувати, та мене й вигнала!

- Не плач, зайчику, я її вижену.

- Ні, півнику, не виженеш! Собаки гнали - не вигнали, ведмідь гнав - не вигнав. Де вже тобі...

- А от і вижену!

Підійшли вони до хатки, півень чобітьми як затупає, крилами як залопоче. Та як закричить:

- Кукуріку!

Йду лісами-горами

В чоботях зі шпорами,

Несу косу на плечі!

Тікай, лиско, з печі!

Лисиця злякалась і каже:

- Вже взуваюсь!

А півень знову:

- Кукуріку! Несу косу на плечі! Хочу лисоньку посікти! Тікай, лиско, геть!

Лисиця знов каже:

Уже вдягаюсь!

Півень втретє кричить:

- Кукуріку! Несу косу на плечі! Хочу лиску посікти! Тікай, лиско, геть!

Лисичка як вискочить, та як дремене до лісу! Тільки її бачили.

І став зайчик знов жити у луб'яній хатці.

Сценарій заходу до свята осені в дитячому садку

Зала святково прибрана:

серед осінніх дерев стоїть красива хатинка.

Під музику один за одним забігають діти і вільно стають у залі.

Діти:

1. Ходить осінь по садах

Ходить, усміхається

Ніби в казці швидко так

Кольори міняються.

2. Мов господарка уміла

Лиш пройшла лісочком

Ген калина вже дозріла

Виросли грибочки.

3. Коли із дерев всі листочки злітають

Коли вже на південь

Птахи відлітають,

Коли небо сіре,

Холодний дощ ллється, —

Оця пора року...

Разом: Осінню зветься!

Пісня "Щедра осінь".

По закінченню пісні діти сідають на свої стільчики.

Ведуча

Ось і крапельки, краплинки

Пострибали по стежинкам.

Хмарочки збираються,

Дощик починається

Під музику вибігає дощик

Дощик

Я осінній дощик

По полях гуляю,

Садки поливаю

Подружок хмаринок

У танок збираю.

Танок хмаринок.

Хмаринки:

1. Ми хмароньки, хмаринки,

Збираємо краплинки.

2. А дощик поливає

Гаї, поля, ліси.

3. Нас недарма назвали

Королевами краси.

Хмаринки сідають на стільчики, виходить дівчинка з парасолькою

Дівчинка:

Дощику, чом нас лякаєш

І гуляти не пускаєш?

Парасолькою новою

Я накриюсь з головою,

Чобітки високі взую,

По калюжах потанцюю.

Ведуча:

Ось наші парасольки (роздає дівчаткам). Візьмемо їх і затанцюємо під ними веселий танок.

"Танок з парасольками".

Ведуча:

Над гаєм позолоченим

В сумний осінній час

Летять на південь сонячний

Журавлики від нас.

"Танок журавлів"

Журавлі:

1. Журавлики, журавлики

Рідний край покинуть

Та весною разом знов

До вас прилинуть

2. Тож на розставання

Вам ми обіцяємо:

Передамо вітання

Дітям з тепло краю.

Ведуча:

Годі нам вже, діти,

За літом сумувати.

Грай, музико, швидше грай —

Будем танцювати.

Пісня

"Посміхнись"

Ведуча:

Діти, а чи хочете ви побачити осінь? Як ви думаєте, де вона живе?

Осінь живе у лісі.

Давайте, мої любі, підемо до лісу та спробуємо відшукати осінь.

Думаю на нас там чекають різні пригоди.

Під пісню "Ми йдемо" діти крокують біля своїх стільчиків.

Під музику заходять Білочки.

Білочки:

1. Ми білочки-сестрички

До зими готуєм

Смачні грибочки та шишки

2. Ой не для забави

І не задля втіхи
 День у день збираєм
 Ми в лісі горіхи

3. Свої хатинки старанно ладнаєм

І зима нас не лякає
 Хай собі хоч завтра завітає.

Ведуча:

Білочки, ходімо разом з нами осінь шукати.

Діти крокують. З'являється зайчик.

Ведуча: Ой, маленьке зайченятко,
 Де твоя домівка-хатка?

Зайчик: В мене хатка за горбочком
 Під ялинкою й дубочком.

Ведуча: Зайчик, ходімо разом із нами.

Діти крокують. Під музику заходить лисичка.

Лисичка: Я лисичка, я сестричка,
 Шубку маю вогняну

Ще й пишненький хвіст і лапки
 І на місці не сиджу.

І цікаво мені знати
 Що ви шукаєте, малята?

Ведуча: Ми шукаємо осінь. Ходімо разом з нами.

(Діти крокують. З'являється їжачок).

Їжачок: Я їжачок, я хитрячок.

Із голок та шпичок.

Пошив собі піджачок

І у тому піджачку

Я гуляю по ліску

Нанижую на голки Груші, яблука, гриби.

Ведуча:

Ходімо з нами, їжачок, осінь шукати.

Діти, як багато звірів ми зустріли в лісі. Цікаво, а чи вміють вони танцювати?

Давайте запросимо звірят у танок.

Хоровод "Ми у лісі були"

Ведуча:

Погляньте, з-під листочків

Виглядають шапочки грибочків.

Пісня-танок "Лісові грибочки".

Грибочки:

1. В мене ніжка одна,

Чобітка не маю.

На одній нозі стою

І на вас чекаю

2. В гарних шапочках-брилях

Заховалися в кущах.

Раз, два три, чотири, п'ять,

Спробуй нас ти відшукать

Ведуча:

Ми корзинки гарні маєм

І грибочки позбираєм.

Гра "Збери грибочки".

Ведуча: Весело пограли

І грибочки позбирали.

Але ж осені ми так і не знайшли!

Ой, а хто це спить під дубком

Ще й накрився кожушком?

Ведмідь:

Я ведмедик-ведмежа,

Шубка в мене чепурна

Восени лягаю спати,

Тож прошу не турбувати

Ведуча:

Не лягай, ведмедику, краще з нами погуляй!

Може, знаєш, де осінь ховається?

Ми весь ліс обійшли, а її не знайшли.

Ведмідь:

Знаю, он її хатка. Хочете я її покличу?

Хочемо!

Ведмедик підходить до хатки і стукає у вікно.

Осінь виглядає у віконце.

Осінь:

Хто це стука у віконце?

Може це промінчик сонця?

Може, гілочка із дуба?

Ні, це ведмежатко любе.

Ведмідь:

Осінь, діти запрошують тебе на свято.

Осінь:

Вже збираюсь, одягаюсь

І на свято наряджаюсь.

Виходить і співає пісню "Осінь чарівна"

Осінь:

Добрий день, діти!

Ви просили — я прийшла,

Й повний кошик подарунків принесла:

Яблука смачні, рум'яні,

Груші наливні, духмяні,

Полуниці, вишні та горіхи

Всім для радості та втіхи.

Вибігають фрукти.

Полунички:

Ми — ягідки полунички.
У нас, дітки гарні личка.
Ми червоні, соковиті,
Наче сонечком повиті.

Яблуко:

Яблучко я наливне.
Полюбляють всі мене.
А хто яблучні п'є соки,
У того рум'яні щоки.

Вишні:

Ми — стиглі вишні,
Рум'яні та пишні.

Апельсин:

А я, друзі апельсин,
Сонечка маленький син.
Вибігає гусінь.

Гусінь:

Ми фрукти всі поточим,
Бо дуже їсти хочемо!
Ці яблука та сливи
Корисні та красиві.
Чудові вишні, полунички!
Ось апельсин і воноград!
З'їмо ми ваш фруктовий сад.
Фрукти розбігаються, а гусінь їх ловить

Ведуча:

Люба Осінь! Малята
Дуже раді всі тобі,
Бо сьогодні гарне свято

Ти даруєш дівторі.

Дівчинка:

Яка красива ти,
Що й не сказати
Чи можна із тобою поруч стати,
Торкнутись пальчиком твоїх прикрас?
Спасибі, Осінь, що прийшла до нас!

Осінь:

Тож листочки золоті тримайте,
Й у таночку з ними покружляйте!

"Танець з листочками"

Осінь:

Як ви добре танцювали.
За вашу старанність таку
Зараз всіх нагороджу:
Осінні дари тримайте
І всіх друзів пригощайте.
Осінь пригощає дітей
Вже час мені прощатись.
Та ми будем ще стрічатись.
Виростаєте всі здорові,
Білолиці, чорноброві.
А через рік в такий же час
Я чекаю в лісі вас.

Додаток В

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Коломоєц Надія Геннадіївна, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;

принципів та правил академічної доброчесності;

нульової толерантності до академічного плагіату;

моральних норм та правил етичної поведінки;

толерантного ставлення до інших;

дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

18.10.2021

Надія КОЛОМОЄЦ

